

FALHES, HAROS, HALHES E BRANDONS

Materiau pedagogic des Hèstes deth Huec des Solsticis enes Pirenèus

DANCES E CANÇONS

ATH TORN DETH HARO

Maleta falhaire

Materiaus pedagògics entara valoracion deth patrimòni immateriau pirenenc

Activitat 6 DANCES E CANÇONS ATH TORN DETH HARO

ENCASTRES

NATURA e SOSTENIBILITAT

LINGÜÍSTIC

SOCIAU e CULTURAU

DANÇA e MUSICA

AIRAUS

- EDUCACION ARTISTICA: VISUAU E PLASTICA, MUSICA E DANÇA

ACTIVITAT

Era hèsta des falhes va tostemp acompanhada de cèrtes tonades e dances. Totes eres representen un patrimòni que cau considerar autan peth sòn significat com pera sua beresa. Aguestes musiques e dances pòden èster tractades damb es escolans que, de forma senzilha e de bon aprèner, les permeterà de descurbir ua part fundamentau deth nòste auviatge tradicionsu e culturau pirenenc. En aguesta activitat se prepausa d'aprèner dues dances des falhes d'Isil.

MATERIAUS

- **MATERIAU DE BESONH**
  - Aparelh de música damb entrada usb
  - Espaci ample entà dançar, pati o gimnàs
- **MATERIAU DERA MALETA DETH FALHAIRE**
  - Lapitz de memoria damb es enregistraments des candes entà barar.

OBJECTIUS E CONTENGUTS D'APRENDISSATGE

▪ COMPETÉNCIES

- Compréner e valorar elements significatius deth patrimòni artistic propèr, de Catalonha e de pertot.

▪ OBJECTIUS D'APRENDISSATGE

- Conéisher es arraïtzes des tradicions locaus.
- Establir relacions e ligams entre es elements patrimonius artísticos propèrs.
- Identificar, valorar e respectar elements basics e propèrs deth patrimòni.
- Apréner a dançar dances tradicionaus damb era hèsta deth huec.

▪ CONTENGUTS D'APRENDISSATGE

- Es musiques des falhes.
- Dança tradicionau.
- Elements deth patrimòni immateriau.
- Esturments musicaus tradicionaus.
- Es hèstes deth huec des Pirenèus.

QUÉ CAU SABER?

Es dances des falhes deth Berguedà

Fia Faia, rondèu ath torn deth huec

Era letra e era musica dera hèsta son òbra de Neus Simon Perayre, compausades especiaument entara Fia Faia e estrenades eth 24 de deseme deth 2002.

Era musica comence quan s'aluguen es faies e les acompanhe en tota era baishada e pujada enquiara plaça der ajuntament. Dera plaça der ajuntament ara plaça porchada era musica tòque es corredisses, qu'ei ua marcha mès rapida.

Ena plaça porchada se hè era dança que se cante e se dance ath torn deth huec (balh redon). La dancen toti, e s'i pòden ahíger dançaires en quinsevolh moment. Era Dança (AABBCC) son 6 frases de 8 compassi.

Instruccions entà dançar-la:

Punts de dança: galòp, caminar, còp de pè en tèrra e picar de mans.

Posicion iniciau: Rondèu ath torn deth huec, damb es mans agarrades entà baish e pès junti.

Movement: ena 1a frasa (A, 8 compassi) mos desplaçam en tot hèr galòp en sentit contra er orari. Ena 2au frasa (A, 8 compassi) cambiam eth sentit, o sigue, mos desplaçam en tot hèr galòp en sentit orari e ath finau demoram ena posicion iniciau.

Ena 3au frasa (B, 8 compassi) caminam damb passi cuerti 8 punts endeuant entath centre deth rondèu tostemp damb es mans agarrades, e dempús 8 punts endarrèr enquiara posicion iniciau.

Ena 4au frasa (B, 8 compassi) repetim çò de madeish qu'ena tresau frasa.

Ena 5au frasa eth movement ei parion ath dera 1a, mès i ahigem COP de pè en tèrra cada còp que didem FOC.

Era 6au frasa ei pariona qu'era cincau, mès en sentit orari, e ath finau de tot, quan didem "pa-lha", damb eth "pa" demoram ena posicion iniciau, e quan didem "lha" lheuaram es braci damb es mans agarrades en senhau d'alegria!

Varianta: en moment deth còp de pè tanben se pòt picar de mans e dempús mos tornam a agarrar.

Procediment: aguestes sies frases se pòden tornar a repetir.

Podetz visualizar aguest vidèu <https://www.youtube.com/watch?v=uqOyRSZF3D8> o aguest aute <https://www.youtube.com/watch?v=yCwEm5ck4vs>. (Dança intègra dera menuta 11.40 ara menuta 13.14)

Era crida

(Exclamacion que se hè ath torn deth huec)

Fia-Faia, Fia-Faia, que nòste Sénher
ei neishut ena palha (bis)

Era dança

Fia-Faia, Fia-Faia, que nòste Sénher
ei neishut ena palha! (bis)

Fia-Faia, Fia-Faia, que nòste Sénher
ei neishut ena palha (bis)

Dancem ath torn deth huec, huec que mos enlumene,
ena net mès longa der an, ena net mès divina.

Huec crema huec, (bis) crema era faia-faia, huec crema huec, (bis)

Jesús ei neishut ena palha.

Huec crema huec, (bis) crema era faia-faia, huec crema huec, (bis)

Jesús ei neishut ena palha.

Es dances des halhes de Les

- **Era Hèsta dera Shasclada** se realze era duau dimenjada deth mes de mai. En aguesta hèsta se baishe eth futur Haro dera montanha e aguest se carrega a man e se passege peth carrèr centrau deth pòble enquiara plaça deth Haro. Un còp en lòc, comence era premanida deth madeish, en tot pelar-lo, clauar-li cunhes e dant-li era forma definitiva. En aguesta hèsta non i a pas musica ne dances tradicionaus. Er acte s'amenize damb un grop de musica populara.

- **Era crema deth Haro (der haro)**. Ei era mès coneishuda e se realze era vesilha de Sant Joan, ei a díder eth 23 pera net. Se tracte de cremar eth Haro, un soc d'auet d'apruprètz 12 mètres eth quau a estat shasclat d'auança e que se tròbe plantat en centre dera Plaça deth Haro de Les practicament tot er an. A nivèu de musica e dança aguesta hèsta cònste de 4 parts:

1. Era prumèra ei ua processon que comence en centre deth pòble realizada pera gent que forme part deth grop de dances tradicionaus "Es Corbilhuèrs de Les". Aguesti dançaires, abilhadi damb era vestimenta tradicionau, hèn eth recorrut acompanhadi per un grop de tambors deth madeish grop enquiara glèisa, a on se recuelhèra a Sant Joan e es pendons. Ara seguida, damb tèdes alugades, entraràn ena plaça en processon.
2. Era dusau part a coma protagonistes es halhaires. Comence un còp s'a alugat er arbe e es halhes comencen a virar per dessús des caps. En moment dera alugada tostep se tòque "Eth tricotèr" e, ara seguida s'acompanhen es halhes damb ua sèria de valsi tradicionaus. Se tòque eth "Non plores Tonet", "Ara mia Oelhèra", "Es Esclòps", "Perdigueta" o eth "pònt de Lyon". Era darrèra cançon des halhes ei era prumèra deth grop de dances tradicionaus, per çò que coïncidissen toti ena plaça. Aguesta cançon ei un "rondèu" tradicionau de nòm "Te vòs maridar Roseta?".
3. Ena tresau part prenen eth protagonisme es dances tradicionaus. Es dançaires deth grop "Es Corbilhuèrs" interpretèn es 4 dances tradicionaus per excelléncia deth pòble. Aguestes son "Eth Cadrih de Les", "Eth Balh Plan de Canejan", "Eth Tricotèr", e "Era Aubada". Un còp eth Haro (er Haro) a queigut, tanben dancen es mès petiti, "Jan Petit". Ara seguida se daurís era plaça a toti e se convida a dançar a qui volgue era dança tradicionau "Era Giga". Aguesta part acabe damb era interpretacion der imne nacionau aranés "Aqeres Montanhes".
4. Era darrèra part consistís en un concèrt de musica folk realizat peth Grop "Sarabat d'Aran", a on s'interpretèn cançons tradicionaus e de creacion pròpria. Bèra ua d'aguestes cançons apareishen en cd "Bramatopin".

- **Era Quilha deth Haro (der Haro)**. Ei era hèsta en qué manuaument se quilhe eth Haro que s'alugarà ar ende an. Se realze era vrespada deth dia 29 de junh, en tot coïncidir damb Sant Pèrre. Un còp eth Haro ja ei quilhat en sòn lòc, se tòque un pas doble en aonor des persones que s'an maridant aqueth an e qu'an estat es encargades de portar era corona, eth ram e era crotz età guarnir eth haro. Joan Amades recuelhec era letra deth que siguec eth pas doble originau, mès encara non se dispause dera musica. Acte seguit actue eth grop de dances tradicionaus. Non son pas tostep es madeishes, mès jamès i manquen "Jan Petit", "Eth Balh Plan de Canejan" o "Eth Tricotèr".

Es dances des Falhes d'Isil

Recomanam de consultar eth blòg de Miqui Giménez a on trobaratz un interessant recueilh de recerca http://miquigimenez.blogspot.com.es/p/isil_24.html

Era marxa dels fallaires

Era prumèra des dances es “La Marxa dels fallaires”. Barada en parelhes, sonque la pòden dançar es persones qu’an baishat falha e entà podé’c hèr les cau eth garròt (normaument d’auerassèr) que les a servit entà mantier er equilibri ath long des descens e tanben entà tier e repartir milhor eth pes dera falha.

Es musics interprèten era partitura quate còps.

(En recueilh deth lapitz de memòria s’interprète sèt còps e se cante era letra).

Es falhaire se placen acaradi per parelhes, en tot hèr ua hilèra qu’auance en sentit contra er orari ath torn dera falha major. An de portar eth garròt qu’an utilizat entà baishar era falha, en tot agarra-lo cotzat deuant deth còs damb era man quèrra dessús e era dreita dejós.

Part A: Es parelhes auancen en tot hèr galòp laterau e en compàs 1 e 4 (tempsi fòrti dera melodia), hèr ua picada contra eth garròt dera parelha en tot hèr eth saut un shinhau mès naut e tanben eth gèste de lhear es braci. En totau, hèr quate picades.

Part B: Cada parelha saute, en tot virar en sòn lòc, en sentit contra er orari en tot picar a cada compàs contra eth garròt dera parelha. En totau hèr dotze picades.

Eth *Ball de bastons d'Isil*

Quan se parle d'aguesta dança s'acostume a díder qu'ei era melodia der Ereu Rièra. Aguesta afirmacion non ei pas deth tot cèrta. Era melodia i a semblança, mès ei desparièra.

Era cançon der Ereu Rièra tanben mos situe er scenari en ua hèsta entorada de huec, de hoguères, de cabanes que cremen e dimònis que tempten. Ei era hèsta de Sant Antòni, en cicle Nadalenc, en temps de solstici d'iuèrn. Er Ereu Rièra se dance dessus de dus garròts e aguesti son metudi dessus d'un vas de vin. Es garròts simbolizen era crotz en qué moric Jesús e eth vas de vin se lo beuerà qui saute per dessus des garròts sense hèr-les a quèir, en tot se cante era tornada dera cançon.

Se desconeish perqué eth *ball de bastons d'Isil* se dance dessus de tres garròts. Poderie èster ua propòsta coreografica hèta per Lluís Puig e Joan Figueres a partir des trabalhs realizadi en Dansàneu.

Aguesta dança sonque la representen es falhaires, en tot hèr grops de tres e dançant ath còp.

Eth garròt tanben serà imprescindible entà hèr aguesta dusau dança. Les ac calerà entà meter-lo en solèr, en tot crotzar-les en grops de tres. Es falhaires dançaràn, prumèr en tot entorar-les e dempús en tot sautar per dessus d'eri.

El Ball de bastons

A

El Ball dels bastons, qui l'en sap ballar?. L'herreu d'en Riera

B

era l'en sap repicar. Tralalalalalalalalalalalal

la. Tralalalalalalalalalalalal

Eth Ball pla d'Isil

En diari La Veu de Catalunya, deth 1902, i ditz: "... Dia 24. A les 11 balladas, sovintejant el tipich "ball Pla" que tan bé sap conservar nostre jovent, encara que alguns ignorants creguin que hauria de caure en desús, substituint-lo pel exòtic flamenquisme..."

Entà hèr era tresau des dances, eth "Ball Pla", eth garròt ja les shordarà. Era màger part des garròts seràn tiradi en huec. En aguesta dança gesseràn a barar es gojates deth pòble en tot hèr parelha damb es falhaire. Tanben se permet que s'i incorpòre qui ac desiere. Ath deuant, totun, es gojates.

El Ball Pla

El ball pla Ro - se - ta, Ro - se - ta, Ro - se - ta, el ball pla, Ro - se - ta, Ro - se - ta com va. Tra la la ra la ra la. Tra la la ra la ra la. Tra la ra la la, la la, la la.

La Bolangera

Era darrèra des cançons cedís eth protagonisme as gojates deth pòble. Eres inícien era "Bolangera" e permeteràn que s'i ahigen es falhaire e tanben deisharàn que poguen dançar es persones qu'enquiad aqueth moment èren espectadores.

Es musics interpretèn era melodia enquia qu'es dançaires gessen dera plaça. Non se cante pas era letra.

(En recuelh deth lapitz de memòria s'interprete sèt còps e se cante era letra).

Entà començar era dança, se hè un rondèu de gojates, (aurien d'èster sonque es deth pòble). Agarrades de mans. Dançaràn atau dues tirades.

Ena tresau tirada s'i incorpòren en gojats, ena quatau s'i incorpòren es forastèrs espectadors.

Ena part A, se hè un punteg en lòc, en tot iniciar-lo metent eth pè dret deuant deth pè quèr. Aquerò permeterà qu'en iniciar era corrandà siguen repenjades en pè quèr e auancen de costat damb eth pè dret. Es braci se mantien entà baish.

Ena part B, corranda laterau damb movement deth rondèu contra orari, eth pè dret inície er auanç e eth quèr se crotze entà anar hèn eth saut. Es braci se lhèuen dobladi.

A compdar dera quatau tirada, eth capdançaire (que s'aurà incorporat ath rondèu en tot meter-se ath cant dera pubilha), trinque eth rondèu e s'agarre damb era parelha en tot meter-se er un deuant der aute damb es braci lheuadi hèn un pònt, era dusau parelha passe per dejós e en gèsser hè un aute pònt e atau successivament. Quan i an passat toti, eth capdançaire e era pubilha passen nauament per dejós de toti es pònts e gessen dera plaça en tot córrer. Era rèsta de dançaires les seguissen. Era gessuda se hè en direccion tara glèisa. Aquiu, barrejadi entre eth public s'acaben es dances.

Es darrèri ans, en rondèu s'i a ahijut fòrça gent, enquia mainatges e mainades petiti e açò dificulte que se pogue dançar ben. Se hèn fòrça pònts e es musics non pòden tocar era melodia enquia "londeman". Per tant, eth capdançaire, quan ve que ja s'an hèt fòrça pònts e s'alongue massa, trinque er orde e s'empòrte es falhares entà dehòra. Aguest movement non tostemp s'artenh, mès es musics òc qu'ac saben e per tant, quan ven qu'eth capdançaire ges dera plaça, dèishen de tocar e s'acabe eth balh.

D'outes dances de falhes

Gràcies ara compilacion qu'a realizat era Escòla Folk deth Pirenèu, trobaratz un extens recuelh de materiau entà trabalhar dances e musiques, conéisher era arraitz dera hèsta e d'outes informacions complementàries ara activitat.

Se voletz accedir dirèctament as partitures des dances e musiques clicatz en aquest ligam:

<https://materialescolafolk.tradicionarius.cat/inici/les-festes-del-foc-al-pirineu/la-m%C3%BAsica>

Era aubada

Musical score for 'Era aubada' in G major, 3/4 time. The score consists of six staves of music. Chord symbols are placed above the notes. The piece includes first and second endings, a 'D.S. al Fine' marking, and a 'rit.' (ritardando) marking. The key signature has one sharp (F#).

Falles de la Pobla de Segur

Musical score for 'Falles de la Pobla de Segur' in G major, 3/4 time. The score consists of four staves of music. Chord symbols are placed above the notes. The piece includes first and second endings, a 'D.C. al F.' (Da Capo al Fine) marking, and a 'rit.' (ritardando) marking. The key signature has one sharp (F#).

Materiaus dera Escòla Folk deth Pirenèu. Talhèrs d'Arsèguel.

ACTIVITAT

▪ DINAMIQUES ABANS DERA ACTIVITAT

Recomanam uns dies abans dera activitat de cercar informacion sus bèra cançon tradicionau que cantèssen es pairs-sénhers. Se pòt hèr ua metuda en comun entà alistar guaires ne coneishem e s'encara se canten ena actualitat.

▪ DESVOLOPAMENT DERA ACTIVITAT

Fasa de premanida

Calerà dispausar der aparelh de reproduccion de musica.

Fasa de realizacion

Eth *Ball de bastons d'Isil*:

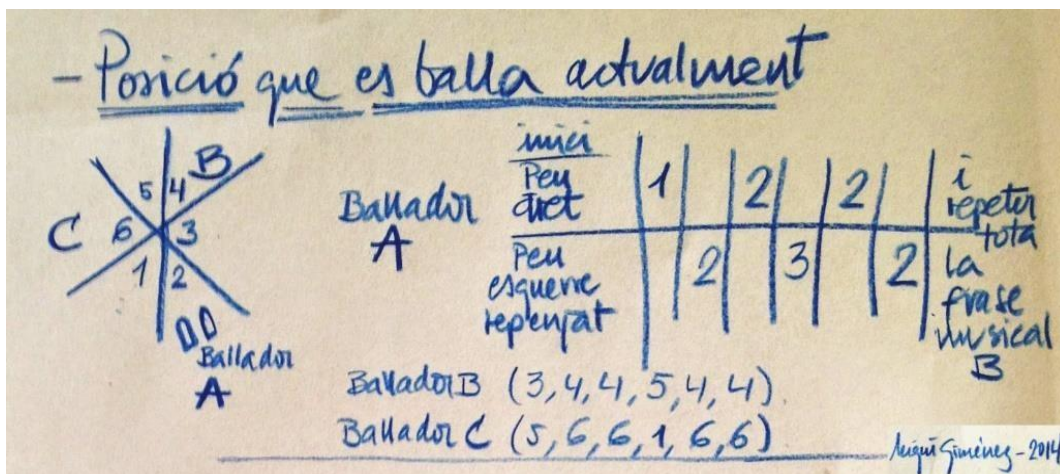
https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=VgJI6gzVKIQ Es musics interprèten era melodia quate còps. Non se cante pas era letra.

(En recuelh deth lapitz de memòria s'interprète sèt còps e se cante era letra).

Ena frasa musicau A (ueit compassi), es tres dançaires auancen en tot virar en sentit contra orari ath torn des garròts. S'ac saben hèr, hèn punt de balh pla, mès s'acostume a hèr pas de vals (enquia se hè en tot mercar sonque eth prumèr pas e balancegen eth còs). Açò òc, començant a auançar damb eth pè dret. D'aguesta manèra, quan tòque de sautar, seràn repenjadi sus eth pè quèr e poderàn hèr a crotzar eth pè dret per dessus deth garròt.

Ena frasa musicau B, cada falhaire demore plaçat entre dus garròts, en tot deishar un espaci vuet entre falhaire e falhaire. En temps fòrt deth prumèr compàs, eth pè quèr hèr de supòrt en lòc e eth pè dret passe per dessus deth garròt que demore ara quèrra en tot cauishigar en tèrra e perméter qu'eth còs s'i repenge. Ara seguida eth pè quèr cauishige en lòc, eth pè dret torne en tot cauishigar tath lòc e serà eth pè quèr qui crotzarà per dessus deth garròt que demore plaçat ena sua dreita en tot cauishigar en tèrra e permetent qu'eth còs s'i repenge, eth dret cauishigue en lòc e se repren nauament tot eth jòc de passi (veir esquèma).

Eth Ball pla:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=16&v=UWyFvtV5M4

Es musics interpretèn era melodia 4 còps a ritme ternari 3/4 e ara seguida 4 còps a ritme binari 2/4. Non se cante pas era letra. Es capdançaires non an pas d'arténher era parelha que barre era hilèra.

(En recuelh deth lapitz de memòria s'interprete sèt còps e se cante era letra).

Era posicion iniciiau hè a méter es dançaires, gojats e gojates, en tot hèr ua hilèra de parelhes que hèn un semicercle o, segontes eth nombre de dançaires, se pòt arribar a hèr un rondèu. Ath deuant s'i met era pubilha acompanhada deth capdançaire, seguidi des autes pubilhes deth pòble damb era sua parelha de dança. Es gojats son plaçadi ena part interiora deth semicercle/rondèu e es gojates ena part exteriora.

Eth gojat estire eth braç dret entà deuant ara nautada dera espatla e aufrís era man ara gojata. Aguesta estire eth sòn braç quèr e repenge era sua man ena deth gojat, en tot agarrar-se. Eth braç quèr deth gojat pòt demorar liure e hèr un moviment de "barrar e daurir" o ben se pòt mantier ena cintura o ena espatla. Era gojata acostume a portar un mocador e lo hèr a volar en tot botjar eth braç entà laguens e entà dehòra.

Pendent eth ritme ternari:

Ena part A se va auançant entà deuant, eth gojat comence a auançar damb eth pè dret e era gojata damb eth pè quèr, en tot hèr un moviment "entà laguens" (trobar-se), "entà dehòra" (separar-se). S'ac saben hèr, hèr punt de balh pla, mès s'acostume a hèr pas de vals (enquia se hè en tot mercar sonque eth prumèr pas e virant leugèrament eth còs). I a dançaires, gojats e gojates, que saben hèr eth punt de balh pla, mès eth cansament, eth caucèr (bòtes de montanha), es dus o tres quilòs de hanga acantieradi enes bòtes e es pantalons e eth banhader laguens des michons, ac hèr un shinhau dificil.

Ena part B, en tot deishar-se anar de mans, viren en tot hèr un quart de torn a cada compàs (4 compassi) enquia hèr un torn sancèr. Es gojats en sentit orari e es gojates en sentit contra orari. En prumèr compàs demoren acaradi, en dusau compàs demoren de costat mès en sentit contrari ara direccion que se portaue ena part A, en tresau compàs demoren d'esquia (era gojata garde tath public e eth gojat garde tara hoguèra). En quatau compàs tornen a demorar de costat e ja ena direccion qu'an d'anar, en tot reprèner era part A.

Pendent eth ritme binari: Eth capdançaire inície era corranda en tot hèr ua hilèra e sautant de costat en sentit contra orari sage d'amiar eth grop enquiath lòc a on i age mès espaci entre eth public e era hoguèra, aquíu era corranda se cargòlhe enquiath finau des 4 tirades que hèn es musics.

Sintèsi

Dempús dera activitat podem comentar diuèrsi aspèctes sus era dança.

Ei dificila? Com mos auem sentut?

AVALORACION

Propòsta d'avaloracion deth materiau curricular dera competéncia

<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/primaria/prim-artistic.pdf>

A partir d'un element deth patrimòni artistic, eth huec, elaborar ua carpeta a on s'í recuelhen elements deth patrimòni artistic propèr, de Catalonha e de petot.

En aguesta carpeta i a d'auer reflectit er element deth huec en manifestacions culturaus desparières: hèstes, tradicions, imatges, dances, enregistraments sonòrs e/o audiovisuaus, vestiari, entre d'agues. En Catalonha trobam diuèrses hèstes o manifestacions artistiques e culturaus damb eth huec coma element comun: es correhuecs des hèstes majors, es hèstes deth solstici d'iuèrn o d'ostiu, es falhes, *La Patum*, eth huec dera dança deth drac ar estil ancestrau, era hèsta dera Fia Faia de Bagà, era Net de Sant Joan, es huecs d'artifici, es dances de dimònis e diables, es dances damb es bestiari de cada pòble o ciutat, es hoguères de Sant Antòni, es processons de Setmana Santa, era crema de Carnaval, es *foguerons* malhorquins de Sant Antòni.

En Estat tanben trobam manifestacions deth patrimòni artistic e culturau com son es Falhes de Sant Josèp en Valéncia, el *Paso del Fuego* e era *Fiesta de las Mòndidas* en San Pedro Manrique (Sòria), huecs d'artifici, es *Luminarias* de San Antón en Alonso (Uèlva), entre d'agues.

Per çò que hè a d'agues cultures d'Euròpa e deth mon, trobam es hèstes deth huec en Cuba e es hèstes de Sant Joan en Euròpa e America Latina.

Pendent un periòde de temps determinat, toti es infants an d'auer amassat elements patrimonius frut dera activitat academica, dera sua pròpria experiéncia o dera recerca. En aguesta carpeta an de recuelher objèctes, documents grafics, fotografics, escrits e/o audios entà poder hèr-ne ua seleccion, comparacion e reflexion. Entà qu'aguest recuelh se convertisque en ua carpeta d'aprendissatge, cada escolan a d'escuelher quini son es materiaus que i vò incluir. An d'èster aqueri que mès li an servit entà apréner. A d'èster recuelhut, tanben, eth perquè dera sua triga.

Dempús a d'organizar es materiaus escuelhudi entà qu'agen sentit, damb diuèrsi apartats que pòden respòner as questions que seguissen:

Quin significat a eth huec enes diuèrses hèstes?

Quin ròtle jogue en cada un des actes?

Damb quina forma se manifèste eth huec enes diuèrses hèstes?

Quina ei era istòria des manifestacions hestiuas deth patrimòni culturau?

En aquesta carpeta d'aprendissatge tanben s'includissen es produccions pròpies iniciaus, es brolhons, es cròquis e es versions milhorades damb es aportacions des companhs o deth mèstre.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Se poderie realizar un recuelh de d'utes dances restacades damb era hèsta des falhes, haros e brandons. Per exemple, de Les:

- Era Quilha deth Haro:
<https://www.youtube.com/watch?v=gdm-sbJv-Bs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=FijAa8SwFAU>
- Crema deth haro Les:
<https://www.youtube.com/watch?v=BUayMhHboJE>

ANNÈXE

Musica entara Fia Faia (Escrit de Neus Simón, junhsèga deth 2011)

Ena tardor der an 2001 me prepausèren de compóner era musica qu'auie d'acompanhar ara Fia Faia. Didí que òc de seguit, pr'amor qu'eth trabalh de recerca tradicionau m'apassione.

Sagè d'acalar-me tant ena Fia Faia com enes musiques tradicionaus de çò nòste, damb era intencion de hèr un trabalh tan suenhat e respectuós damb era hèsta com siguesse possible e sustot damb es esquèmas ritmics e musicaus nòsti, es mès propèrs. Demori de tot còr aué'c encertat.

Eth prumèr pas siguec de començar a recuelher informacion tant dera Fia Faia pròpriament, com de d'auti aspectes restacadi.

Acompanhada deth bon amic Xavier Pedrals, gaudírem damb es explics sus eth "tòc de campanes" que mos aufric era Sra. Paller Ripoll, e aguesta charrada me portèc a estudiar es campanes e es sues musiques e a pensar en ua musica entara Fia Faia a on es sons des campanes e es sòns armonics i siguessen presenti.

En tot contunhar damb era recerca, aqueth Nadau anè entara Fia Faia acompanyada d'ua gravadora entà enregistrar toti es sons dera Fia Faia, alavetz encara sense musica, entà poder-les estudiar damb detalh e sustot entà poder mantier "er ambient sonòr" pròpri dera hèsta. rebrembi es pets explosius en cremar era èrba, eth prec purificador damb cantarèla, o a còps en un ton cridanèr lèu enfadat de "*Fia Faia, Fia Faia nostre Senyor ha nascut a la Palla*" (*Fia faia, Fia faia, nòste Sénher ei neishut ena Palha*), es exclamacions alègres de mainadèra e grani, era emocion que provòquen es sons grèus des campanes quan ac banhen tot damb eth "bandoïr" de hèsta major.

Recuelhí totes es cançons tradicionaus de Bagà, Sant Julià e parçans vesins que podí, en tot estudiar e analisar es melodies, es ritmes, es aspèctes melòdics e ritmics, es tèxtes..., enquia anè a conèisher es lòcs protagonistes des istòries explicades enes cançons. E damb aquest materiau eth sac que s'anaue aumplint.

Eth dusau pas siguec de compóner era musica. Era musica, er art des sentiments ei un mejan de comunicacion. Des rituaus preistorics enquiàs nòsti dies, era musica mos acompanye en tota era nòsta vida, tant d'ua forma individuau com collectiva. I a sons que quan les entenem mos evòquen a d'auti sons qu'auem sauvadi ena nòsta memòria, mès aguesti sons son sensacions, emocions (com era sensacion que mos pòt provocar eth son des campanes). Aquesti sons les reconeishem coma pròpris, de casa, de tota era vida. Formen part dera nòsta istòria.

Era musica dera Fia Faia ei compausada damb aguesta idia, damb era combinason de bèri uns d'aguesti aspèctes melòdics e ritmics que ja auem enes nòstes cançons antiquas, tradicionaus, per tant, ja les auem ena nòsta memòria. Era intencion ei qu'era musica dera nòsta hèsta mos resulte "familhara, coneishuda e antica" com era pròpria hèsta. Tanben ei compausada damb d'auti sons creadi exprèssament entà que mariden damb era hèsta.

Era Fia Faia a hèt uns cambis a trauc dera istòria, gràcies as quaus aué ei viu. Era sua musica tanben a d'èster atau. A d'èster tradicionau mès a de seguir es cambis e era evolucion entà que sigue viu en moment present.

Ena baishada des faies, era prumèra melodia vò expressar puresa, era ahlamada en crepuscle, era poesia des huecs en hilèra en tot baishar era montanha, era lum ena escurat dera darrèra net mès longa der an.

Ena dusau melodia i a mès moviment, mès apropament, s'apròpe. Aqueri que baishen son portadors deth huec, es que demoren baish, les ac aufriràn. I a ua demora.

Era tresau melodia ei pensada damb eth jòc deth huec, damb es faies que sauten, i a ua connexion damb totes es Faies dera istòria.

Ena pujada, era musica expressèra era arribada, era recebuda, era tramesa deth huec sagrat. I a ua grana emoció quan ar escladit des faies s'i ahig eth repic des campanes. Era musica hè silènci..., en tot deishar que sone eth son ample des campanes e eth crepitar des faies.

Enes corredisses, era musica ara va mès rapida e ara va mès lenta entà crear un ambient de jòc. Qu'ei un moment de pas, entà anar tara plaça porticada.

En rondèu ath torn deth huec, era musica vò expressar era calor acuelhedora deth huec comun. Era crida "Fia Faia, Fia Faia, nòste Sénher ei neishut ena Palha", l'è transcrit en musica mès en tot mantier eth caractèr de crida, damb eth ritme parlat, recitat, respectant aguest crit atau com ei, damb es entonacions suspensiva-conclusiva.

E ara seguida era dança, que signifie gaudi, alegria e renèisher en comunitat. Cants de dances. Un an mès. Qu'ei era fin dera hèsta.

Era musica dera Fia Faia s'estree era net de Nadau der an 2002 en Bagà e Sant Julià de Cerdanyola.

Bibliografia

- Català Roca, P. i Isus, E. (2011). *Isil i les falles*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- Farras, F., Fàbregas, X., Isus, E. i Coll, J. (1987). *Aquesta nit encenem falles*. Tremp: Centre d'Estudis del Pallars.
- Pedrals, X. (2007). *Ancestral, màgica, única*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Pedrals, X. i Escobet, M. (2017). *Fia-faia. La festa de falles nadalenca*. Bagà-St. Julià de Cerdanyola: Farrell.
- Riart, O. i Jordà, S. (2016). *Les falles del Pirineu. L'Alta Ribagorça i el Pallars Sobirà*. Lleida: Pagès ed.
- Ricart, S. i Farré, X. (2012). *Foc al faro, la festa de les falles al Pirineu*. Taüll: AlpinArt.

Conferències

- Escòla folk deth Pirenèu <https://materialscolafolk.tradicionari.cat/inici/les-festes-del-foc-al-pirineu/v%C3%ADdeos>

Partitures

- Pellejero, C. i Español, Mª Dolores (1988). "Música d'Aran", Conselh Comarcau dera Val d'Aran:

<https://unidisc.csuc.cat/index.php/s/R1MG7aUz8Dy2o0K>

Premsa

- Pedrals, X. “La fia-faia, una festa molt especial que cal mantenir viva”, Regió 7, monogràfic “Nadal 1993”, dissabte, 24/12/1993, p. 4-10.
- Pedrals, X. “La fia-faia: autenticitat i futur”, El Berguedà setmanal, suplement al diari Regió 7, dissabte 24/11/2001, p. 14.
- Pedrals, X. “Retorn a les arrels de la Fia-faia”, Monogràfic Nadal, Regió 7, ds 22/12/2001, p.50.
- Pedrals, X. “La Fia-faia”, El Berguedà Setmanal, suplement al diari Regió 7, ds 20/12/2003, p. 13.

Musica

- Musiques que sonen ena plaça de Les pendent es hèstes deth huec.
- <https://unidisc.csuc.cat/index.php/s/O0psVhOUZ7Odsbn>
- Bramatopin. Sarabat d'Aran. CD (autoeditat, 2009) P5861. Folk.
- <https://www.enderrock.cat/folksons/disc/3331/sarabat/aran>

Vídeos

- Candidatura UNESCO: <https://vimeo.com/118785561>
- Escòla folk deth Pirenèu: <https://materialescolafolk.tradicionarius.cat/inici/les-festes-del-foc-al-pirineu/v%C3%ADdeos>

- Falhes de Boí: <https://www.youtube.com/watch?v=DThyUqiU9HU>
- Falhes dera Val de Taüll: <https://www.youtube.com/watch?v=b-ixpJFnrS8>
- Falhes Barruera: <https://www.youtube.com/watch?v=yNr8lZ8amCo>
- Falhes d'Erill la Vall: <https://www.youtube.com/watch?v=DThyUqiU9HU>
- Falhes Isil- Dansaneu: <https://www.youtube.com/watch?v=UHWUmKsndEE>
- Falhes Isil 1965– Ecomuseu: <https://www.youtube.com/watch?v=BSO6f9jeLws>
- Falhes Vilaller i Senet: <https://www.youtube.com/watch?v=3ZisoWlozWE>
- Vidèo particular des falhes de Pobla: <https://vimeo.com/171200997>
- Falhes d'Andorra: <https://www.youtube.com/watch?v=GhmiEWOXdLQ>
- Falhes Pirenèus: <https://www.youtube.com/watch?v=tOrUHWmFjZo>
- Falhes Montanuy: <https://www.youtube.com/watch?v=ApiXlcszRqE>
- Falhes Bonansa: <https://www.youtube.com/watch?v=TceCR9pb2xA>
- Falhes Castanesa: <https://www.youtube.com/watch?v=TceCR9pb2xA>
- Proclamacion UNESCO Durro – TV3 a la carta: <http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/els-matins/les-falles-del-pirineu-patrimoni-de-la-unesco/video/5568713/>
- Celebracion Alta Ribagorça 2016 - RTVE a la carta: <http://www.rtve.es/alcarta/videos/informatiu/les-primeres-falles-del-pirineu-com-patrimoni-unesco/3638305/>
- *Ball bastons* Isil: <https://www.youtube.com/watch?v=VgJl6gzVKIQ>
- *Lo ball pla* Isil: <https://www.youtube.com/watch?v=UWyFvtvV5M4>
- *La marxa dels fallaires* Isil: <https://www.youtube.com/watch?v=aohnrO7ndjo>
- Youtube – Eth Ostau Comenges (Occitan): <https://www.youtube.com/channel/UCYUfHWSxU6jWNanSQbgRyww/videos>